

Програма за действие на Международната конференция за народонаселението и развитието

Пълният текст на програмата може да намерите [ТУК](#)

ВЪВЕДЕНИЕ

Международната конференция за народонаселение и развитие (МКНР) бе проведена в Кайро - Египет, от 5 до 13 септември 1994 г. Делегации от 179 страни взеха участие в дискусиите по окончателното оформяне на Програмата за действие по проблемите на народонаселението и неговото развитие през следващите 20 години.

На 13 септември Програмата, съдържаща 115 страници, бе приета с пълно единодушие. В нея е заложена нова стратегия, в която ударението се поставя върху многобройните връзки между населението и развитието и която е насочена по-скоро към откликване на нуждите на конкретния човек, отколкото към постигането на демографски цели.

Ключ към този нов подход е предоставянето на права и осигуряването на възможности за по-голям избор на жените чрез разширен достъп до образование и здравни услуги и съдействие за развитие на техните умения и заетост. Програмата пледира за осигуряване в срок до 2015 г, а, по възможност, и по-рано, на всеобщ достъп до семейно планиране. Разширеният подход към репродуктивното здраве и репродуктивните права включва оценка на националните ресурси, на международната помощ, не-обходима за целта, и ангажиране на правителствата с осигуряването на тези ресурси.

Програмата за действие включва задачи, свързани с образованието, особено на момичетата, и с по-нататъшното намаляване на смъртността на новородените, малките деца и майките. Тя се занимава с въпроси, засягащи населението, околната среда и моделите на потребление; семейството; вътрешната и международната миграция; предотвратяването и контрола над пандемията ХИВ/СПИН/; информацията, образованието и комуникацията; технологиите, изследователската и развойната дейност.

След седмица на интензивни обсъждания Конференцията постигна общо съгласие по Програмата за действие. По време на двете последни пленарни сесии, в които се постигна това съгласие, 13 страни (Афганистан, Бруней, Ел Салвадор, Хондурас, Йордания, Кувейт, Либийската Арабска Джамахирия, Никарагуа, Парагвай, Филипините, Сирийската Арабска Република, Обединените Арабски Емирства и Йемен) изразиха в изказванията си някои резерви и предложиха коментари на конкретни глави, абзаци или фрази в Програмата, като настояваха те да бъдат включени в крайния доклад на Конференцията (А/СОМЕ 171/13). Десет държави (Аржентина, Джибути, Доминиканската Република, Еквадор, Египет, Гватемала, Ватикана, Иран, Малта и Перу) за включване в доклада представиха писмени становища.

МКНР е конференция на ООН, организирана основно от Фонда за народонаселение към ООН (ФООН) и Отдела по въпросите на населението към Дирекцията на ООН за икономическа и социална информация и стратегически анализ.

Когато през 1991 г се определя названието на МКНР, Икономическият и социален съвет на ООН изрично свързва понятията народонаселение и развитие. През същата година, при подготовката на Конференцията за околната среда и развитието на ООН (КОСР на ООН), насрочена за 1992, ИСК на ООН съсредоточава вниманието си върху постигането на устойчиво развитие. В резултат Подготовителната комисия на МКНР на

първата си сесия решава, че населението, стабилният икономически растеж и устойчивото развитие ще бъдат теми-те на конференцията в Кайро.

Проектопрограмата за действие на МКНР се базира на Световния План за Действие по въпросите на народонаселението, приет от Световната конференция по народонаселение в Букурещ през 1974 г, и върху 88-те препоръки за бъдещото му изпълнение, одобрени от Международната конференция по народонаселение в Мексико през 1984 г. Тя се опира и на резултатите от КОСР НА ООН, Дневен ред 21 и Декларацията от Рио, както и на споразумението, постигнато на Конференцията на високо равнище за децата през 1990 г и Световната конференция за човешките права, проведена през 1994 г. На свой ред, акцентът, поставен от МКНР върху задоволяване нуждите на хората и предоставяне права на жените, се отразява върху подготовката на Световната среща на високо равнище по въпросите на социалното развитие, Четвъртата световна конференция за жените и отбелязването на 50 - та годишнина на ООН - всички планирани да се проведат през 1995г.

При структурирането на Програмата за действие от основно значение са предоставените препоръки от пет регионални конференции за народонаселение (за Азия и страните от Тихоокеанското крайбрежие, за Африка, Европа и Северна Америка, Латинска Америка и страните от Карибския басейн и арабските страни), проведени в периода 1992 -1993, както и от редица подрегионални подготвителни срещи; от срещите на експерти по шест въпроса, посочени като изискващи най - голямо внимание от Икономическия и социален съвет на ООН (ИСК); и от редица събрания тип кръгли маси по други важни теми на Конференцията. Значителен е и приносът на втората среща на Подготвителната комисия, обсъжданията в Генералната асамблея на ООН през 1993 г и националните доклади за населението, подготвени от над 140 страни.

По време на 48-та сесия през 1993 г. Генералната асамблея убедително подкрепя МКНР (в Резолюция 48/186), като решава да превърне Подготвителната комисия в спомагателен орган на Асамблеята и да предостави на МКНР статут, сравним с този на КОСР НА ООН. Дебатите във Втората комисия на Генералната асамблея по предложените аотирани рамки на Програмата за действие, дават допълнителни насоки на секретариата при изготвянето на проектотекста на заключителния документ за общо споразумение на третата сесия на Подготвителната комисия (РгерСот Ш) през април 1994 г.

Делегации от 170 страни вземат участие в Третата сесия на Подготвителната комисия, проведена в Централата на ООН в Ню Йорк. Основната задача на тази сесия бе да се постигне окончателно споразумение в дискусиите по проектопрограмата за действие и за мястото на конференцията - Кайро.

На Конференцията бяха регистрирани 10 757 участници - представители на правителства, междуправителствени организации, програми на ООН и специализирани агенции, неправителствени организации (НПО), както и представители на средствата за масова информация. Самата конференция бе отразена безпрецедентно в печата. Д-р Нафиз Садик - Изпълнителният Директор на ФООН, бе генерален секретар на МКНР. Египетският президент Мохамед Хосни Мубарак бе Президент на Конференцията; д-р Махер Махран, Министър по въпросите на населението и семейното благосъстояние на Египет, изпълняваше длъжността на заместник-председател. Д-р Фред Сай от Република Гана беше председател на Главната комисия, която преговаряше върху съдържанието на окончателната Програма за действие.

Около 249 души се изказаха на продължилите една седмица пленарни заседания, включително и генералният секретар на ООН Бутрос Бутрос Гали; министърпредседателят на Ислямска република Пакистан Беназир Бхуто; министърпредседателят на Кралство Норвегия Гро Харлем Брунтланд; министърпредседателят на Федерална демократична република Етиопия Тамират Лейне; министърпредседателят на Република Уганда Джордж Козмас Адиебо; министърпредседателят на Република Мадагаскар Франциск Равони; министърпредседателят на Свазиленд принц Мбилини и вицепрезидентът на САЩ Ал Гор.

Над 4200 представители на повече от 1500 неправителствени организации от 133 страни присъстваха на Форум '94 на НПО - независима среща, проведена успоредно с Конференцията.

Други мероприятия, проведени успоредно на конференцията бяха: Консултация на междуна-родните младежки НПО по въпросите на народонаселението и развитието, проведена от 31 август до 4 септември и организирана от девет младежки или свързани с младежите НПО; Между-народна конференция на парламентаристите за народонаселение и развитие, проведена от 3 до 4 септември и организирана от пет международ-ни организации на парламентаристи; Ден на парламентариста за 1994 г, организиран от Интер-парламентарния съюз.

Освен това, информационният отдел на Конференцията организира електронен комуникационно-справочен център. По време на конференцията в Кайро се разпространяваха четири независими ежедневника с публикации на тема МКНР, с цел нейното популяризиране. В допълнение, на 3-4 септември, Отделът за публична информация на ООН и ФООН спонсорираха съвместна среща с журнa-листи по въпросите на МКНР.

I. ПРЕАМБЮЛ

В уводната част се проследяват основните въпроси, засегнати в Програмата за действие, приета от МКНР, и се определят условията за действие в областта на народонаселението и развитието. В нея се подчертава, че МКНР не е изолирано събитие и че нейната Програма за действие се ползва със значителна международна подкрепа, на база на постигнатото международно съгласие след Световната конференция по народонаселение в Букурещ през 1974 г и Международната конференция по население в Мексико през 1984 г.

Изрично бяха делегирани по-големи правомощия на МКНР по въпросите на развитието в сравнение с предишните конференции за народонаселение. Това е израз на все по-дълбокото осъзнаване, че проблемите на населението, бедността, моделите на производство и потребление и околната среда са толкова тясно взаимосвързани, че нито един от тях не може да се разглежда изолирано.

В преамбюла се подчертава, че МКНР следва и се базира на други важни, неотдавна проведени международни мероприятия. Следователно препоръките на конференцията трябва да се базират върху споразуменията, постигнати на предишни конференции, да им съответстват и да ги подкрепят. Заедно с това те трябва да допринесат за осъществяването през 1995 г и 1996 г на следващите важни срещи - Световната среща на високо равнище за социално развитие, Четвъртата световна конференция за жените, Втората конференция на ООН за селщата (ХабитатII); да подпомогнат разработката на програмата за развитието и 50-та годишнина на Обединените нации.

В преамбюла се посочва, че целите и препоръките на Програмата за действие обединяват съвместните усилия за решаване на жизнено важните предизвикателства и засягат взаимовръзките между населението и стабилния икономически растеж в условията на устойчиво развитие. За да бъдат осъществени тези цели и дейности е необходима как-то адекватна мобилизация на ресурсите на национално равнище, така и нови допълнителни ресурси за развиващите се страни. Това ще бъде постигнато чрез всички налични механизми за финансиране, включително многостранните, двустранните и частни източници. Необходими са и финансови ресурси, които да улеснят международните институции в изпълнението на Програмата за действие.

Програмата за действие поставя редица важни цели пред международната общност по отношение на народонаселението и развитието, включително взаимосвързани

качествени и количествени задачи, жизнено важни за реализиране на тези цели. Сред тях са: стабилен икономически растеж в условия на устойчиво развитие; образование, особено за момичетата; равнопоставеност и равенство на половете; намаляване на смъртността при новоро-дените, малките деца и майките; осигуряване на всеобщ достъп до услуги, свързани с репродуктивното здраве, включително семейно планиране и сексуално здраве.

В Програмата за действие се отчита, че в рамките на следващите 20 години не може да се очаква от правителствата да изпълняват сами тези задачи и цели на МКНР. Всички членове и групи на обществото имат право, а всъщност и задължение, да играят активна роля в усилията за тяхното осъществяване.

II. ПРИНЦИПИ

Петнадесетте принципа, които съдържа настоящата глава, осигуряват баланс между зачитането на индивидуалните човешки права и правото на развитие на нацията. При формулировката на повечето принципи директно се използват приетите международни наименования и текстове от съответните международни декларации, конвенции и съглашения.

В началото на настоящата глава се отчита ясно, че изборът на начин за изпълнение на препоръките, съдържащи се в Програмата за действие, е суверенно право на всяка страна, съгласно националното ѝ законодателство и приоритети на развитие. Приложението на препоръките трябва да става при пълно зачитане на различните религиозни и етнически ценности и култура на съответната националност и в съответствие с международно признатите човешки права. Международното сътрудничество и всеобщата солидарност, основани на принципите, съдържащи се в Хартата на Обединените нации, и осъществявани в дух на партньорство, се разглеждат като жизнено важни за подобряване качеството на живота на всички хора.

Принципите засягат основните проблеми в областта на народонаселението и развитието: равенство и равнопоставеност на половете и предоставяне права на жените; интегриране на населението в изпълнението на политиката и програмите, насочени към устойчиво развитие; изкореняване на бедността; достъп до репродуктивна здравна помощ и семейно планиране; ролята на семейството; правото на образование; условията на живот на децата; правата на емигрантите и бежанците; потребностите на местното население, свързани с народонаселението и развитието.

Посочените принципи потвърждават още веднъж, че в центъра на проблемите на устойчивото развитие е преди всичко човекът като най-важен и ценен ресурс на всяка държава. Следователно, правото на развитие трябва да се реализира така, че в равна степен да отговаря на нуждите на сегашните и идни поколения в сферите на развитието, околната среда и народонаселението. За да се постигнат устойчиво развитие и по-високо качество на живот за всички хора, държавите трябва да ограничават и отстраняват неустойчивите модели на производство и потребление и да провеждат адекватна политика, включително и в областта на народонаселението.

Според тези принципи, крайъгълните камъни на програмите за развитие на народонаселението са: равенство и равнопоставеност между половете; предоставяне права на жените; елиминиране на всички видове насилие срещу жените и осигуряване на възможности за контрол над собствената им фертилност. В допълнение, държавите трябва да предприемат всички необходими мерки, за да осигурят, въз основа на равенството между мъжете и жените, всеобщ достъп до здравните услуги, включително и до тези, свързани с репродуктивното здраве, като семейно планиране и услуги, подпомагащи сексуалното здраве. Принципите потвърждават още веднъж основното право на всички двойки и индивиди да решават свободно и отговорно колко деца да имат и през какъв интервал, както и да получават необходимата информация, обучение и средства.. В глава

II се подчертава, че семейството е основната единица на обществото и като такава трябва да бъде подкрепено. Отбелязва се, че в различните културни, политически и социални системи съществуват различни форми на семейства.

III. Взаимовръзки между народонаселение, стабилен икономически растеж и устойчиво развитие

А. Интегриране на стратегии за народонаселение и развитие. Съществува всеобщо съгласие по въпроса, че постоянната и широко разпространена бедност, голямото неравенство между социалните групи и половете, от една страна, оказват въздействие, а от друга - изпитват въздействието на такива демографски фактори, като нарастването на населението, структурата и разпределението му. Съществува всеобщо съгласие и по въпроса, че моделите на неустойчиво потребление и производство допринасят за неравномерно използване на природните ресурси и за замърсяване на околната среда. В раздел А се търсят пътища за пълно интегриране на проблемите на населението при разработване на стратегии за развитие, както и във всички етапи на планирането му на всички нива. Полученият, в резултат на това, висок икономически растеж ще спомогне да се посрещнат нуждите и ще подобри качеството на живот на сегашните и бъдещите поколения. Той ще допринесе за социална справедливост и ще спомогне за елиминиране на бедността.

Правителствата трябва да се стремят да укрепват общественото съгласие за подобна интеграция по три начина: а - като предлагат обществено-образователни и информационни програми; б - като увеличават заделените за това ресурси, в сътрудничество с НПО и частния сектор; в - като разширяват информационната основа на общественото мнение чрез научни изследвания и изграждане на съответен капацитет на национално и местно равнище. Те трябва да намаляват и отстраняват неустойчивите модели на потребление и производство и да провеждат подходяща демографска политика.

Б. Население, стабилен икономически растеж и бедност. Усилията да се забави нарастването на населението, да се намали бедността, да се постигне икономически напредък, да се подобри опазването на околната среда и да се ограничат моделите на неустойчиво потребление и производство са взаимно свързани. Стабилният икономически растеж в условията на устойчивото развитие е от основно значение за изкореняване на бедността. Това, от своя страна, ще допринесе за забавяне нарастването на населението и за постигане на ранната му реализация. Жените играят ключова роля в процеса на развитие. Елиминирането на всички форми на дискриминация на жените е предпоставка за изкореняване на бедността, осигуряване на стабилен икономически растеж, осигуряване на качествени услуги по семейно планиране и репродуктивно здраве, както и за постигане на баланс между населението и наличните ресурси.

Целта, поставена в раздел Б, е да се подобри качеството на живот на всички хора чрез разработването на програми и провеждане на подходяща политика в сферата на народонаселението и развитието. Съответната политика и програмите би следвало да целят изкореняване на бедността, стабилен икономически растеж в условията на устойчиво развитие, постигане на устойчиви модели на потребление и производство, развиване на човешките ресурси и гарантиране на всички човешки права, включително правото на развитие.

Правителствата трябва да дадат приоритет на инвестициите в развитието на човешките ресурси, да разработят стратегии и бюджети, подпомагащи населението и развитието. Програмите трябва да спомогат за увеличаване достъпа на хората до информация, образование, повишаване на професионалните умения, възможности за заетост и висококачествени здравни служби и услуги и в областта на репродуктивното здраве, включително семейно планиране. Съществуващото неравенство и бариери за жените като работна сила, трябва да се елиминират и да се търсят пътища за насърчаване участието на жените при създаването на цялостна политика. Необходимо е да се разшири

достъпа им до производствените ресурси, да се осигури възможност да притежават земя и да се утвърди пра-вото им да наследяват собственост.

Правителствата трябва да инвестират, да конт-ролират и оценяват нивото на образование и разви-тието на умения при жените и момичетата, реализацията на техните юридически и икономи-чески права. Същите дейности трябва да се предп-риемат и по отношение на всички аспекти на реп-родуктивното здраве, включително и на семейното планиране. Международната общност трябва да продължи да осигурява насърчаваща икономичес-ка среда, в частност, за развиващите се страни и за страните с икономики в преход, по отношение на опитите им да изкоренят бедността и да постигнат стабилен икономически растеж в условията на ус-тойчиво развитие.

В. Население и околна среда. Задоволяването на основните нужди на увеличаващото се население зависи от здравословната околна среда. Към тези нужди трябва да се ориентира разработката на ця-лостна политика за устойчиво развитие. Целта, пос-тавена в раздел В е двойна: а - да гарантира обхва-щането на факторите, касаещи населението, окол-ната среда и изкореняването на бедността, в политиката, плановете и програмите за устойчиво развитие; б - да ограничи както развитието на мо-делите на неустойчиво потребление и произ-водство, така и отрицателното въздействие на де-мографските фактори. Правителствата трябва да създават и провеждат такава политика спрямо населението, която е в подкрепа на целите и дейностите, включени в Дневен ред 21, както и в заключителните документи на други конференции и други международни споразумения за околната среда.

По-конкретно, правителствата трябва: а - да отчитат демографските фактори при оценяване на въздействието върху околната среда, както и при други процеси на планиране и вземане на решения, насочени към постигане на устойчиво развитие; б - да предприемат мерки за изкореняване на бедността, да обръщат специално внимание на стратегиите за фор-миране на доходите и на заетостта, насочени към неимащите в селските райони и живеещите в или по границите на застрашени екосистеми; в - да използ-ват демографските данни за насърчаване на стаби-лизиращо управление на ресурсите, особено при еко-логично застрашените системи; г - да променят мо-делите на неустойчиво потребление и производство посредством икономически, юридически и админис-тративни мерки, насочени към развиване на стаби-лизиращо използване на ресурсите и предотвратява-не замърсяването на околната среда; д - да осъщест-вляват политика, насочена срещу екологичните пос-ледствия от неизбежното увеличение на численост-та на населението в бъдеще и промените в концент-рацията на населението и разпределението му, осо-бено в екологично уязвимите райони и градски агломерации.

IV. Равенство и равнопоставеност на половете и предоставяне права на жените

А. Предоставяне права и статут на жените. Предоставянето на права на жените и подобряването на условията на живот са важни както сами по себе си, така и за постигане на устойчиво развитие. Целите са: да се постигне равенство и равнопоставеност между мъжете и жените и да се даде възможност на жените да реализи-рат целия си потенциал; те да се включат в пълна степен в разработването и реализирането на политиката, както и във всички области на икономическия, политическия и културния живот; като активна страна във вземането на решения, преки участници, непосредствено облаго-детелствани от тези решения; да се гарантира, че всички жени наравно с мъжете, ще получават образованието, което ще им осигури възможността да посрещат основ-ните си нужди и да упражняват човешките си права. Препоръчаните дейности включват и механизми за рав-ноправно участие на жените и равнопоставеното им представяне на всички нива на политическия и общест-вения живот; популяризиране на образованието, разви-ване на професионални умения и възможности за за-етост на жените; елиминиране на дискриминационните практики, насочени срещу жените, включително и на работното им място, както и тези, засягащи достъпа им до финансов кредит; контрол върху

собствеността и со-циалната сигурност. Държавите трябва да предприемат цялостни мерки за отстраняване на всички форми на експлоатация, малтретиране, тормоз и насилие над жените, девойките и момичетата. Освен това, дейностите за развитие трябва в по-голяма степен да отчитат мно-гобройните изисквания към разпределяне времето на жените - да се насочват по-големи инвестиции за облекча-ване на домакинските задължения на жените, специал-но внимание да се обърне на законите, програмите и политиката в областта на заетостта на двата пола, с целта се хармонизират семейните и работните им задължения.

Б. *Детето - момиче.* Целта е да се елиминират всички форми на дискриминация на децата -момичета, да се елиминират дълбоките причини за предпочитане на синовете, да се засили общественото-то осъзнаване на ценността на детето - момиче и да се укрепи самочувствието му. За тази цел обществене-ните ръководители на всички равнища трябва да да-дат гласност и действена отпор на половата дискри-минация в семейството, базираща се на предпочита-нието към синовете. Трябва да се положат специал-ни усилия за образование и информиране на обществе-ността, за да се насърчи еднаквото третиране на мом-четата и момичетата по отношение на храненето, здравното обслужване, образование и социална, ико-номическа и политическа реализация, както и спра-ведливо наследяване. Правителства-та трябва да раз-работят цялостен подход към конкретните здравни, образователни и социални нужди на момичетата и младите жени и стриктно да прилагат законите за сключване на брак само със свободното и пълно съг-ласие на бъдещите съпрузи. Настоява се правителст-вата да забранят гениталното осакатяване на жените и да вземат превантивни мерки срещу убийството на новородени, запазването само на бременност с плод от предпочитания пол, трафика на деца - момичета и използването им за проституция и порнография.

В. *Роля и отговорности на мъжете.* Мъжете иг-раят ключова роля в осъществя-ването на равенството между половете, тъй като в повечето страни именно те имат преобладаваща власт във всички сфери на живота. Целта е да се подпомогне равенството меж-ду половете и да се даде възможност на мъжете да поемат отговорност за своето полово и репродуктив-но поведение, за социалната и семейната си роля, те да се насърчават в това. Правителствата трябва да на-сърчават жените и мъжете да участват еднакво във всички семейни и домакински задължения, включи-телно да проявяват отговорно родителско отношение, сексуално и репродуктивно поведение, отговорност при превенцията на болести, предавани по полов път, при съвместно контролиране и допринасяне за се-мейните доходи и благосъстояние на децата. Прави-телствата трябва да предприемат стъпки за да гаран-тират необходимата финансова издръжка на децата от страна на родителите им и да разгледат промени в законодателството и политиката, които да гаранти-рат издръжка от страна на мъжете за семействата и децата им. Препоръчва се семейството и училището да възпитават у момчетата от възможно най-ранна възраст уважение към жените и момичетата, като към равни.

V. Семейството – неговата роля, права, състав и структура

Семейството като основна единица на обществото. Процесът на резки демографски и социално - иконо-мически промени влияе на моделите за създаване на семейство и семейния живот и води до значителни изменения в състава и структурата на семействата. Традиционните представи за родителските и домаш-ните функции не отразяват днешната действителност, защото все повече жени по цял свят намират профе-сионална реализация извън дома. Същевременно раз-личните причини за изселване, както и социалните и икономически промени, излагат съвременното се-мейство на по-голям натиск.

Задачите са следните: а - да се разработят поли-тика и закони, които по-добре да подкрепят семейството, да допринасят за стабилността му и да отчитат плурализма на неговите форми, по-специално растящия брой на семействата с един родител; б - да се

насърчават равните възможности на членовете от семейството, особено що се отнася до правата на жените и децата; в - всяка социална политика или политика за развитие да осигурява подкрепа и защита на семействата и да откликва на техните разнообразни и променящи се нужди.

А. Разнообразие на структурата и състава на семействата. Призовават се правителствата да си сътрудничат с работодателите, за да осигурят и да съдействат за средства, които да направят по-съвместими трудовите и родителските отговорности, особено за домакинствата с един родител и с малки деца. Правителствата трябва да се ангажират с ефективни действия за елиминиране на всички форми на принуда и дискриминация в законодателството и практиката.

Б. Социалноикономическа подкрепа на семейството. Препоръчва се правителствата да формулират стратегии, насочени към проблемите на семейството и в негова подкрепа, както и да разработят заедно с НПО и заинтересуваните обществени организации нови начини за по-ефективно подпомагане на семействата и индивидите в тях, засегнати от крайна бедност, хронична безработица, домашно и сексуално насилие, наред с други проблеми.

VI. Нарастване и структура на населението

А. Фертилност, смъртност и нарастване на населението. Целта е максимално да се улесни демографският преход в страните където е нарушено равновесието и връзката между демографските процеси и социалните, икономическите и природо-защитни цели. Този процес ще допринесе за стабилизиране на световното население. Настоява се правителствата да обърнат повече внимание на значимата роля на тенденциите в развитието на народонаселението. При работа с проблемите на нарастване на населението, страните трябва да отчитат взаимовръзката между нивата на раждаемост и смъртност и да се стремят да намалят високите нива на смъртност при новородените, малките деца и майките.

Б. Деца и младежи. Бе отделено внимание на сериозните предизвикателства поради големия дял на децата и младежите в населението на повечето от развиващите се страни. Целта е да се утвърди здравето, благополучието и потенциалът на всички деца, подрастващи и младежи; да се задоволят специфичните им нужди от социална, семейна и обществена подкрепа, както и от достъп до образование, заетост, здравеопазване, консултации и висококачествени репродуктивни здравни услуги; да бъдат насърчени да продължат образованието си. Настоява се страните да направят основен приоритет защитата, оцеляването и развитието на децата и младежта и да положат всички усилия да елиминират отрицателните ефекти на бедността върху тях. Освен това, страните се призовават да създават и стриктно да прилагат закони против икономическа експлоатация и физическия и психичен тормоз или занемаряване на децата. Настоява се страните да създадат социалноикономическа среда, която недопуска бракове между деца и ненасърчава ранните бракове.

В. Възрастни хора. Призовават се правителствата да развият системи за социална сигурност, които да предоставят възможности за по-голямо равенство и солидарност между поколенията и вътре в тях, както и да осигурят подкрепа за старите хора чрез насърчаване на семействата, в които съжителстват много поколения. Правителствата трябва да се стремят да увеличават възможностите за старите хора да разчитат сами на себе си, като водят здравословен и продуктивен живот и допринасят за развитието на обществото, използвайки пълно придобитите умения и способности. Правителствата трябва да заздравят официалните и неформални системи за подкрепа и сигурност на старите хора и да елиминират всички форми на насилие и дискриминация срещу тях.

Г. Местно население. Местното население има ясна и определена позиция във

взаимодействията между населението и развитието, често съвсем различна от тази на населението, с което взаимодейства в рамките на националните граници. Трябва да се анализират специфичните нужди на местното население, включително тези от първична здравна помощ и репродуктивни здравни услуги. В пълно сътрудничество с местното население трябва да се съберат данни за демографските му характеристики и да се въведат в националните системи за събиране на информация. Необходимо е да се зачита културата на местното население. Местното население трябва да може да стопанисва и опазва земите си, а природните ресурси и екосистемите, от които зависи, трябва да бъдат защитавани и възстановявани.

Д. Инвалиди. Въпреки, че въпросите на инвалидността присъстват общественото съзнание, все още има нужда от действия за предотвратяване и рехабилитация на инвалидността. Призовават се правителствата да развият инфраструктура, насочена към нуждите на инвалидите, и, по-специално, тези от образование, обучение и рехабилитация; да бъдат признати нуждите на инвалидите от репродуктивно здраве, включително семейно планиране и превенция на ХИВ /СПИН/; да се елиминират конкретните форми на дискриминация, с които инвалидите могат да се сблъскат по отношение на репродуктивните им права, създаване на домакинство и семейство и на международна миграция.

VII. Репродуктивни права и репродуктивно здраве

А. Репродуктивни права и репродуктивно здраве. Репродуктивното здраве е състояние на пълно физическо, умствено и социално благополучие във всички сфери, свързани с репродуктивната система и нейните функции и процеси. То предполага, че хората притежават способност за репродукция и свобода да решават дали, кога и колко често да я използват. Неотменимо е и правото на мъжете и жените да бъдат информирани и да имат достъп до безопасни, ефективни, материално достъпни и приемливи методи за семейно планиране по техен избор, както и други избрани от тях методи за регулиране на фертилността, които не противоречат на закона, както и право на достъп до здравни услуги, които да осигурят на жените безопасна бременност и раждане. Репродуктивната здравна помощ обхваща и сексуалното здраве, с цел да се увеличи продължителността на живота и да се подобрят междуличностните отношения.

Репродуктивните права обхващат някои човешки права, които вече са признати в националните законодателства, международните документи за човешките права и други съответстващи документи по споразумения на ООН. Тези права почиват на признаването на основното право на всяка двойка и индивид свободно и отговорно да решават в кой момент, през какъв интервал и какъв брой деца да имат, да разполагат с информация и средства за това, както и с правото да постигнат най-висок стандарт на полово и репродуктивно здраве. Те включват и правото на всички да вземат решения по въпросите на репродукцията без дискриминация, принуда и насилие. Сериозно внимание трябва да се обърне на създаването на отношения на взаимно уважение и равнопоставеност между половете и, по-специално, да се задоволят нуждите от образование и услуги за подрастващите, за да им се даде възможност по положителен и отговорен начин да практикуват своята сексуалност.

Призовават се всички страни в най-кратки срокове и не по-късно от 2015 г да направят репродуктивното здраве достъпно за всички в подходяща възраст чрез системите за първична здравна помощ. Тази помощ трябва да включва консултации по семейно планиране, информация, образование, комуникации и услуги; образование и услуги за пред-родилна здравна помощ; безопасно раждане и след-родилна здравна помощ, особено по въпросите на кърменето и здравно обслужване на новородените и майките; превенция и лечение на безплодието; аборти, както са определени в параграф 8.25; лечение на инфекции на репродуктивните органи, на болести предавани по полов път (БПП) и други репродуктивни заболявания; информация, образование и консултации

по въпроси на сексуалността, репродуктивното здраве и родителските умения.

Програмите за репродуктивно здраве трябва да се проектират така, че да обслужват нуждите на жените, включително и на подрастващите, и да въвличат жени в ръководенето, планирането, вземането на решения, управлението, изпълнението, организацията и оценката на услугите. Трябва да се разработят новаторски програми, които да направят информацията, консултациите и услугите за репродуктивно здраве достъпни за подрастващите и за възрастните мъже. Такива програми трябва едновременно да образоват и да дават възможност на мъжете да участват по равноправно в семейното планиране, домакинството и задълженията по отглеждането на децата, както и да поемат основните отговорности по превенцията на БПП.

Б. Семейно планиране. Препоръчват се действия в помощ на двойките и индивидите за: осъществяване на репродуктивните им цели; предотвратяване на нежеланите бременности и намаляване честотата на рисковите бременности, заболяемостта и смъртността; качествените услуги да станат приемливи и достъпни за всички, които имат нужда от тях и ги желаят; подобряване качеството на съветите, информацията, образованието, комуникацията, консултациите и услугите; разширяване участието и споделянето на отговорността от мъжете в реалната практика на семейното планиране; насърчаване на кърменето с оглед увеличаване на интервалите между ражданията. В текста се подчертава, че правителствата и международната общност трябва да използват изцяло всички средства, с които разполагат, за да осигурят свободния избор в семейното планиране. Апелира се към всички страни да открият и отстранят всички съществуващи бариери пред използването на услугите за семейно планиране. Настоява се правителствата да осигурят благоприятен климат за съществуване на висококачествено обществено и частично семейно планиране, както и информация и услуги за репродуктивното здраве по всички възможни канали. Настоява се международната общност да предприеме незабавни действия за създаване на ефективна система за координиране и глобални, регионални и подрегионални центрове за осигуряване на контрацептивни средства и други стоки, необходими за репродуктивното здраве в развиващите се страни и в страните с икономики в преход.

В. Превенция на болестите предавани по полов път и на ХИВ. В раздел В се препоръчват действия, предназначени да предотвратят и намалят заболяемостта, както и да осигурят лечение на БПП, включително и на ХИВ/СПИН/ и на усложненията вследствие на БПП, като например безплодие. Такива действия включват: активиране на усилията в програмите за репродуктивно здраве за предотвратяване, откриване и лечение на БПП и други инфекции на репродуктивните органи; осигуряване на специализирано обучение за всички, предоставящи здравни услуги по превенция и откриване на БПП, особено на инфекциите у жените и младите хора; превръщане на информацията, консултациите за отговорно сексуално поведение и ефективната превенция на БПП и на ХИВ в неразделна част от всички услуги в областта на репродуктивното и сексуалното здраве; популяризиране и раздаване на висококачествени презервативи като неразделна част от всички услуги в областта на репродуктивното здраве.

Г. Сексуална активност и отношения между половете. Тук целта е двойна: от една страна, да се насърчи адекватното развитие на отговорната сексуалност, която позволява отношения на равнопоставеност и взаимно уважение между половете; а от друга, да се даде възможност на жените и мъжете да получат достъп до информация, образование и услуги, необходими за осигуряване на безопасност и сексуално здраве и упражняване на техните права и отговорности в областта на репродукцията. Препоръчаните дейности включват: подкрепа на интегрираното сексуално образование и услуги за младите хора във взаимодействие с родителите им и в съзвучие с конвенцията за правата на детето, като акцентът е върху отговорността на мъжете за собственото им сексуално здраве и фертилност. Образователните грижи трябва да започнат от

семейството, но да достигнат до възрастните, особено мъжете, чрез неформално обучение и различни обществени дейности; образователните програми трябва да насърчават и подкрепят активните и открити дискусии за необходимостта да се защитават жените, младежите и децата от тормоз, включително сексуален, от експлоатация, трафик на хора и насилие. Препоръчва се на правителствата и общностите да предприемат незабавни стъпки за спиране на гениталното осакатяване на жените и за защита на жените и момичетата от подобни ненужни и опасни практики.

Д. Подрастващите. Основните дейности, насочени към сексуалното и репродуктивно здраве на подрастващите, включително нежеланата бременност, опасните аборти (определени от Световната здравна организация), БПП и ХИВ/СПИН/, са насърчаване на отговорно и здравословно сексуално и репродуктивно поведение, включително доброволно въздържание, и предоставяне на съответните услуги и консултации, подходящи за дадената възрастова група. Стремешът е значително да се намали забременяването в юношеска възраст. В текста се подчертава, че програмите и отношението на предоставящите здравни услуги в дадените страни не бива да ограничават достъпа на подрастващите до необходимите им услуги и информация. Тези служби трябва да съблюдават правото на подрастващите на личен живот, конфиденциалност, уважение и информирано съгласие, като същевременно се зачитат културните ценности и религиозните вярвания, както и правата, задълженията и отговорностите на родителите. С подкрепата на международната общност страните трябва да защитават и поддържат правата на подрастващите за репродуктивно здравно образование, информация и здравна помощ, както и рязко да намалят броя на юношеските забременявания. Настоява се правителствата в сътрудничество с НПО да изработят подходящи механизми, с които да посрещнат тези нужди на подрастващите.

VIII. Здраве, заболяемост и смъртност

А. Първична здравна помощ и здравен сектор. Увеличената продължителност на живота, отбелязана в повечето региони на света през последния половин век, отразява значителен напредък в областта на общественото здравеопазване и достъпа до първични здравни услуги. Сред тези постижения заслужава да се отбележи ваксинирането на децата, разпространяването на терапията чрез рехидриране през устата и на други евтини терапии. Тези постижения не са намерили приложение във всички страни и някои напълно предотвратими или лежими болести продължават да са на първо място като причина за смъртност при малките деца. Нещо повече, голяма част от населението в различните страни е изложено на риск от инфекции, паразитни и предавани се чрез водата болести. В раздел А се препоръчват действия за увеличаване на продължителността на здравия живот и за подобряване качеството на живота на всички хора, както и за намаляване на различията в продължителността на живота между държавите и вътре в тях. Те включват осигуряване на наличност и подобряване нивото, ефективността и достъпа до здравните служби и услуги.

В раздел А се подчертава също, че: всички страни трябва да направят достъпа до системите на първичното здравеопазване и здравната промоция основна стратегия за намаляване на смъртността и заболяемостта; трябва да се заделят достатъчно ресурси, за да може първичната здравна помощ да обхване цялото население. Всички страни трябва да намалят смъртността и заболяемостта и до края на текущото десетилетие да направят общо-достъпна първичната здравна помощ, включително и в областта на репродуктивното здраве. Страните трябва да си поставят за цел до 2005 г да постигнат продължителност на живота над 70 години, а до 2015 г - над 75 години. Страните с най-висока смъртност трябва да постигнат до 2005 г продължителност на живота над 65 години, а до 2015 г - над 70 години. Правителствата трябва да осигурят обществено участие в планирането на здравната политика, особено по отношение на дългосрочната здравна помощ за старите хора, инвалидите, серопозитивните и заразените с други

ен-демични болести. Правител-ствата трябва да се стремят да постигнат и по-голяма финансова стабилност на основните здравни услуги, независимо от осигурения равен достъп до тях.

Б. Оцеляване и здраве на децата. Вече е постигнато намаляване на смъртността на новородените и малките деца в целия свят. Смъртността на децата под петгодишна възраст, обаче, значително варира в различните страни и региони. Причини за това са бедността, недохранването, отказът от кърмене и неадекватните или отсъстващи санитарни удобства и здравни заведения. Оцеляването на децата е тясно свързано с времето на раждане, интервала между ражданията, техният брой и репродуктивното здраве на майките. Ранните, късните, многобройните и честите бременности допринасят основно за високата смъртност и заболяемост на новородените и малките деца, особено в страни с недостатъчна здравна помощ. Затова в раздел Б се препоръчват дейности за намаляване на различията в смъртността между развитите и развиващите се страни, както и вътре в тях, като се отделя специално внимание за елиминирането на извънредната и предотвратима смъртност сред новородените и малките момиченца. Препоръчват се и дейности за подобряване на здравия и хранителен статус на новородените и малките деца, като се популяризира кърменето като стратегия за оцеляване на децата.

В раздел Б се съдържат следните конкретни задачи: страните трябва да се стремят до 2000 г да намалят с една трета смъртността на новородените и децата под петгодишна възраст, или съответно с 50 до 70 на 1000 живородени, като се възприеме по-малката величина. До 2005 г страните с междинни нива на смъртност трябва да се стремят да постигнат смъртност при новородените под 50 на 1000, а при децата под петгодишна възраст - под 60 на 1000 живородени. Към 2015 г всички страни трябва да се стремят да постигнат смъртност сред новородените под 35 на 1000 живородени, а при децата под 5 години - под 45 на 1000. Страните с местно население трябва да постигнат смъртност при новородените и децата под петгодишна възраст сред местното население, равна на тази сред останалото население в страната.

В раздел Б се призовават всички правителства да разгледат причините за високата детска смъртност и да разширят обема от здравни услуги, насочени към репродуктивното и детско здраве в рамките на първичната здравна помощ, включително програмите за безопасно майчинство, за оцеляване на децата, услугите за семейно планиране за цялото население и особено за най-уязвимите и недостатъчно обслужвани групи. Всички страни трябва да дадат приоритет на усилията за намаляване на основните детски болести, особено заразните и паразитните, както и да предотвратят недохранването на децата и особено на момиченцата.

В. Здравето на жените и безопасното майчинство. Усложненията от бременността и раждането са сред водещите причини за смъртността при жените в репродуктивна възраст в развиващия се свят, като в резултат на това, всяка година умират около половин милион жени и 99% от тях са в развиващите се страни. Възрастта, на която жените започват или престават да зачеват, интервалите между ражданията, общият брой бременности в живота на жената, социокултурните и икономическите условия оказват своето влияние върху заболяемостта и смъртността на майките. Въпреки, че приблизително 90% от всички страни в света провеждат политика, разрешаваща абортите при различни юридически условия, значителна част от направените аборти са самопричинени и рискови по други причини. Този вид аборти предизвикват голяма част от смъртните случаи и необратими увреждания у жените.

Целите са: да се подпомогне здравето на жените и безопасното майчинство; да се постигне бързо и значително намаляване на майчината заболяемост и смъртност и да се намалят различията между развитите и развиващите се страни; на базата на ангажираността със здравето на жените, да се намали рязко броят на смъртните случаи и заболяемостта в резултат от рисковите аборти. Препоръчват се и дейности за

подобряване здрав-ния и хранителния статус на жените, особено на бременните и кърмачките.

В документа се призовава към намаляване на майчината заболяемост през 2000 г наполовина спрямо 1990 г, и още толкова - към 2015 г Страни с междинни нива на смъртност трябва да се стре-мят до 2005 г да постигнат майчина смъртност под 100 на 100 000 живородени, а до 2015 г - под 60 на 100 000. Страните с най-високи нива на смъртност трябва да се стремят до 2005 г да постигнат майчи-на смъртност под 125 на 100 000 живородени, а до 2015 г - под 75 на 100 000. Всички страни трябва да намалят майчината заболяемост и смъртност до нива, на които те вече няма да представляват проблем за общественото здраве. Те се призовават, с подкрепата на международната общност, да раз-ширят предоставяните услуги за майчино здраве в рамките на първичната здравна помощ. Трябва, съ-що така, да се стремят още повече да намалят майчината смъртност чрез мерки за превенция, от-криване и следене на високорисковите бременнос-ти и раждания, особено при подрастващите и къс-но заченалите жени. Необходимо е да се разработ-ват програми и образователни мероприятия за ан-гажиране на мъжете при подпомагане здравето на майките и безопасното майчинство; настоява се всички страни да се стремят към промени във ви-соко рисковото сексуално поведение и да развият стратегии, осигуряващи споделена отговорност на мъжете за сексуалното и репродуктивното здраве.

Пълният текст на алинея 8.25, който засяга абортите, гласи следното; "В никакъв случай да не се популяризира абортът като метод за семейно планиране. Настоява се всички правителства и съ-ответните междуправителствени и неправителствени организа-ции да координират ангажираността си по отношение на здравето на жените - да действат спрямо последствията от опасните аборт-ти върху здравето като един от основните проблеми на общественото здраве; чрез разширени и подоб-рени услуги по семейно планиране да се стремят към намаляване на абортите. Предотвратяването на нежеланите бременности трябва винаги да бъде основен приоритет и да се направи всичко за ели-миниране на нуждата от аборт. Жените с нежелана бременност да получават незабавен достъп до на-деждна информация и ангажирани консултанти.

Всички мерки или промени в здравната система, свързани с абортите, се определят само на наци-онално или местно ниво, в съответствие с наци-оналния законодателен ред. При условие, че аборт-ът не е противозаконен, той трябва да бъде и безопасен. При всички случаи жените трябва да имат достъп до качествени услуги за лечение на усложненията от аборти. Незабавно след аборта трябва да се осигурят консултации, образователни услуги и услуги по семейно планиране, което съ-що ще помогне да се избегнат нови аборти. "

Г. *ХИВ /СПИН/*. Пандемията от СПИН е основ-ен проблем както в развитите, така и в развиващи-те се страни. От средата на 1993 г насам около че-тири пети от всички заразени с вируса, причиня-ващ имунна недостатъчност, живеят в развиващи-те се страни, където инфекцията се предава пре-димно чрез хетеросексуални връзки и броят на за-разените нараства особено бързо сред жените. Основните цели, поставени в раздел Г, са предот-вратяването, намаляването на разпространението на инфекцията с вируса, както и осигуряването на серопозитивните с адекватна медицинска помощ и недискриминационно отношение. Третата цел е да се интензифицират научните изследвания на мето-дите за контролиране на пандемията ХИВ/СПИН/ и да се открие ефективно лечение на болестта.

В раздел Г се призовават правителствата да мо-билизират всички слоеве на общес-твото за конт-рол на пандемията от СПИН и да се даде приори-тет на кампаниите за информиране, образование и комуникация (ИОК) в програмите за намаляване на разпространението на ХИВ. Трябва да се осигури сексуално образование и информация както на заразените, така и на незаразените, и особено на подрастващите. Трябва да се популяризира отго-ворното сексуално поведение, включително добро-волното полово

въздръжание, като темата се вклю-чи в образователните и информационните прог-рами. Сред целите е и по-задълбоченото осъзнава-не на проблема и акцентирането върху промените в поведението. Призовава се международната об-щност да мобилизира човешките и финансовите ресурси, необходими за намаляване на разпростра-нението на СПИН.

IX. Разпределение на населението, урбанизация и вътрешна миграция

А. Разпределение на населението и устойчиво развитие. Процесът на урбанизация е присъщ на икономическото и социалното развитие и вследст-вие на това, както развитите, така и развиващите се страни са в процес на преминаване от предимно селски към предимно градски общества. Една от целите е да се постигне по-балансирано разпреде-ление на населението, като се осигури устойчиво развитие на районите, от които идват и в които попадат мигрантите. Друга цел е осигуряване на екологически стабилно развитие, поощряващо икономическото, социалното и междуполовото равенство. Затова е необходимо да се редуцират раз-личните фактори, тласкащи хората към миграция. Към тях спадат: неравномерното разпределение на ресурсите за развитие, използването на неподхо-дящи технологии, липсата на достъп до наличната земя. Страните трябва да възприемат стратегии, на-сърчаващи растежа на малките или средни по раз-мер градски центрове и да се стремят да развиват селските области. За да се развият селските области, правителствата трябва активно да осигуря-ват възможности за притежаване на земя и водни ресурси, особено от семейните единици и да ин-вестира-т или да насърчават инвестициите за уве-личаване на селскостопанската производителност.

Б. Големите градски агломерации. В много стра-ни големите градове доминират в градската система. Това поставя икономически, социални и природозащитни предизви-кателства. Но в същото време големите градски агломерации представля-ват и най - динамичните центрове на икономичес-ка и културна дейност. Целта е да се помогне на страните по-добре да управляват тези големи град-ски агломерации, за да подобрят сигурността и ка-чеството на живот на бедните в града и селото. В текста правителствата се призовават да разширят капацитета и пълномощията на градските и общин-ските власти за управление на градското развитие и да откликват на нуждите на всички граждани. Настоява се да се предостави на мигрантите, осо-бено на жените, по-широк достъп до работа, кредити, базово образование, здравни услуги, здравни центрове за деца и професионално обучение. За да може балансирано да се финанси-ра необходимата инфраструктура и услуги, препо-ръчва се на правителствените агенции, с оглед ин-тересите на бедните слоеве на населението, да разгледат въвеждането на схеми за справедливо възстановяване на разходите и други мерки за уве-личаване на приходите.

В. Вътрешно разселени лица. Целта е да се пред-ложи адекватна защита и помощ на разселените лица в собствените им страни, особено на жените, децата и старите хора, и да се намерят решения за облекчаване на тяхното завръщане и повторно заселване на старите места. Доку-ментът предлага да се сложи край на всички фор-ми на разселване, включително на "етническите чистки". Призовават се страните да потърсят причините за вътрешното разселване, в т. ч. за-мърсяването на околната среда, природните бедствия, въоръжените конфликти и принудител-ното преселване, и да утвърдят необходимите ме-ханизми за защита и подпомагане на разселените лица. Апелира се да бъдат предприети и мерки, оси-гуряващи на вътрешноразселените лица условия за получаване на основно образование, възможности за заетост, професионално обучение и основни здравни услуги, включително услуги в областта на репродуктивното здраве и семейното планиране. На национално равнище, там, където това е възможно, на базата на международно сътруд-ничество и съг-ласно Хартата на Обединените нации, правителст-вата да вземат необходи-мите мерки за трайното ре-шаване на проблемите, свързани с разселените вът-ре в страните им лица, включително и за осигуря-ване на

правото им на доброволно и безопасно завръщане в родния дом.

Х. Международна миграция

Международните икономически, политически и културни взаимоотношения играят важна роля при определяне движението на хората между страните. Международната миграция в различните си видове едновременно влияе и самата тя е повлияна от процеса на развитие. Бедността и съсипеването на околната среда, съчетани с липсата на мир и сигурност, нарушенията на човешките права са фактори, оказващи влияние върху международната миграция.

А. Международната миграция и развитието. Законната международна миграция може да има положителен ефект както за общностите, от които се мигрира, така и за общностите, към които се мигрира. Настоява се правителствата да се занимават с причините за миграция, да направят оставането в дадена страна жизнен избор за всички нейни граждани. Трябва да се осигури приток на средства за издръжка чрез стабилна икономическа политика и адекватно банково дело. Приемашите страни трябва да обмислят използването на временната миграция, докато страните, от които се емигрира, трябва да си сътрудничат за насърчаване на добро-волното завръщане. Трябва да се подкрепи наблюдението и събирането на данни за струпването и движението на емигрантите и да се осигурява размяната на информация за миграционната политика.

Б. Законно пребиваващи емигранти. В областта на човешките права се настоява правителствата на приемащите страни да се отнасят със законно пребиваващите емигранти, които отговарят на изискванията за продължителност на престоя, както и към членовете на семействата им, по същия начин, по който третират своите граждани, Жените и децата, които емигрират като членове на семейството, трябва да се защитават от тормоз и лишаване от човешки права. Всички правителства, особено правителствата на приемащите страни, трябва да отчитат жизнената важност на обединяването на семейството и да подкрепят интегрирането му чрез националното си законодателство, за да защитят единството на семействата на редовните емигранти по начин, съответстващ на всепризнатите документи, визиращи човешките права.

В. Незаконно пребиваващи емигранти. Документът припомня правото на всяка държава да решава кой може да влезе и да остане на територията ѝ и при какви условия. В него се настоява правителствата да упражнят това свое право, като се стараят да избягват расистките или ксенофобски действия и политика. В раздел В се препоръчват дейности за намаляване броя на незаконно пребиваващите емигранти; за предотвратяване на експлоатацията им и защита на основните им човешки права; за предотвратяване на международния трафик на емигранти; за тяхната защита срещу расизма, етноцентризма и ксенофобията. Тези дейности включват: откриване на причините за нерегистрираната миграция и на нейното икономическо, социално и демографско въздействие; предприемане на ефективни санкции срещу онези, които организират, експлоатират или участват в трафика на нередовни емигранти; ограничаване на нередовната емиграция, като се дава възможност на потенциалните емигранти да узнаят юридическите условия за влизане, престой и заетост в страните-приемници; опити да се намерят решения на проблемите на нередовните емигранти чрез двустранни или многостранни преговори по договори, в които се защитават основните им човешки права съгласно съответните международни документи.

Г. Бежанци, търсещи убежище и разселени лица. Настоява се правителствата да потърсят причините за движението на бежанците и разселените лица, като предприемат съответните мерки за установяване на примирие, зачитане на човешките права и независимост, на териториална цялост и суверенитета на държавите. Правителствата трябва да се занимават с факторите, допринасящи за принудителното разселване, и да засилят подкрепата си за международните дейности в защита и помощ на бежанците и

разселените лица. Трябва да се осигури международна подкрепа на страните, предоставящи убежище на бежанците и оказващи помощ в търсенето на трайни решения. Бежанците трябва да получат достъп до прилични жилища, образование, здравни услуги, включително и семейно планиране, както и други необходими социални услуги.

XI. Население, развитие и образование

А. Образование, население и устойчиво развитие. Образованието е ключов фактор за устойчиво развитие. То е компонент на благополучието и средство, даващо възможност на индивида да получи достъп до знанието. То спомага за намаляване на броя на бременностите, заболяемостта и смъртността; предоставя права на жените; повишава качеството на икономически активното население и утвърждава истинската демокрация. Разширяването на образованието на жените и момичетата допринася за предоставяне на права на жените, отлагане на брака и намаляване размерите на семействата. Когато майката е по-добре образована, се наблюдава тенденция към увеличаване шанса за оцеляване на децата.

В раздел А са изведени на преден план четири цели, като всяка от тях представлява и препоръчвана дейност: а - да се осигури всеобщ достъп до качествено образование, по-специално начално и техническо образование и работна квалификация; б - да се води борба с неграмотността (чието изкореняване е една от предпоставките за развитието на човека) и да се елиминират различията между половете при предоставяне на възможности за образование и издръжка; в - да се популяризира неформалното образование за младите хора; г - да се въведе и усъвършенства такова съдържание на учебната програма, чрез което да се насърчи отговорното възприемане на взаимовръзките между населението и устойчивото развитие, здравните въпроси, включително репродуктивното здраве и равенството на половете.

В раздел А се подчертава, че инвестициите за образованието и работната квалификация трябва да получат приоритет в бюджетите за развитие и да отчитат обхвата и нивото на изискванията към уменията на бъдещата работна сила. Там се подчертава, че образованието по въпросите на народонаселението трябва да започне от началното училище и да продължи на всички нива на официалното и неформалното образование, като се имат предвид правата и задълженията на родителите и нуждите на децата и подрастващите.

Б. Информация, образование и комуникация с населението. За постигането на задачите и целите на Програмата за действие е жизнено важно наличието на повече обществена информираност, разбиране и ангажираност на всички нива - от индивидуалното до международното. Другите цели са: а - насърчаване на отговорно поведение в такива области като околна среда, семейство, сексуалност, репродукция, расова и полова търпимост; б - осигуряване на ангажираност от страна на правителствата за насърчаване на участието на частния и общественния сектор във формулирането, изпълнението и контролирането на политиката и програмите, касаещи населението и развитието; в - увеличаване способността на двойките и индивидите да упражняват основното си право да решават свободно и отговорно колко деца да имат и през какъв интервал, както и да разполагат с информацията, образованието и средствата за това.

Страните трябва да се стремят да задълбочават осъзнаването на приоритетните въпроси посредством обществени образователни кампании. Средствата за масова информация трябва да играят основна роля в тези усилия. Особено важно е стратегиите за информация, образование и комуникация да се свържат и да допълнят националните стратегии и политика за населението и развитието, както и пълната гама от услуги в областта на репродуктивното здраве, включително семейното планиране и сексуалното здраве, за да може да се разшири използването на тези услуги и да се подобри качеството на консултациите и здравната помощ. Правителствата, НПО и частният сектор трябва повече и по-ефективно да използват за тази цел развлекателната индустрия, включително

радио, телевизия, съществуващи традиционни форми и средства-та за масова информация.

XII. Технологии, изследователска и развойна дейност

В тази глава се акцентира върху значимостта на валидните, достоверни, актуални, културно адекватни и международно сравними данни за населението с цел разработване, изпълнение, контрол и оценка на политика и програми. В нея се подчертава, че научните изследвания и по-специално биомедицинските научни изследвания са в основата на безо-пасни и ефективни модерни методи за регулиране на фертилността. По-нататък в тавата се подчертава, че има нужда от социални и икономически научни изследвания, за да могат програмите да отчетат гледната точка на предполагаемите участници в тези програми, особено на жените, подрастващите и други групи с по-трудно реализирани права.

А. Събиране, анализ и разпространение на основни данни. Правителствата трябва да разширят национал-ния си капацитет за реализиране на трайни и изчер-пателни програми за събиране, анализиране, разпрост-ранение и използване на данни за населението и разви-тието. Специално внимание трябва да се обърне на проследяването на тенденциите сред населението и на изготвянето на демографски проекти. Правителствата трябва, също така, да следят напредъка в постигане на целите и задачите, поставени от Програмата за действие. Събраните данни трябва да се разделят по пол, за да се получи по-точна картина за текущия и потенциалния при-нос на жените към икономическото развитие.

Б. Изследвания на репродуктивното здраве. Правителствата се призовават, подпо-ма-гани от международната общност, други организации, вклю-чително НПО, и частния сек-тор, да увеличат поддръж-ката на основните и приложни биомедицински, технически, кли-нични, епидемиологични изследва-ния и изследванията в областта на социалните науки, което ще доведе до подобряване на качеството на ус-лугите в областта на репродуктивното здраве.

Целта е да се усъвършенстват съществуващите и да се развият нови методи за регу-лиране на фертилността. Те да бъдат приемливи, лесни за използване, безопасни, без стра-нични ефекти, да бъдат ефектив-ни и финансово достъпни за потребителите. Испита-нията и въвеждането на всички нови технологии тряб-ва непрекъснато да се контролират, за да се избегне потенциална злоупотреба. Трябва да се даде приори-тет на разработката на нови методи за регулиране фертилността у мъжете, както и на изследванията в об-ластта на болестите предавани по полов път; вклю-чително ХИВ/СПИН, в областта на безплодието. В документа се призовава да се насърчават научните изследвания на причините за абортите, на лечението на усложненията след аборта и лекарската помощ след тях, както и на последствията от абортите, вклю-чително отражението им върху бъдещата фертилност, репродуктивното здраве, душевното равновесие и противозачатъчните практики.

В. Социални и икономически изследвания. Пра-вителствата, финансиращите агенции и научно-из-следователските организации се призовават да на-сърчават социокултурните и икономически науч-ни изследвания на съответната популация и разработването на поли-тика и програми за населе-нието и развитието. Трябва да се предприемат стратеги-чески ориентирани научни изследвания на национално и международно равнище в области, свързани с проблемите на населеността, бедността, моделите на свръхпотребление и деградиране на околната среда, като се обърне специално внима-ние на взаимо-действието между тези фактори. В документа се настоява правителствата, заинтересова-ните междуп-равителствени и неправителствени организации и др. да дадат приоритет на науч-ните изследвания върху връзките между ролите и статута на жените, демограф-ските процеси и развитието. Жените трябва да участват във всички етапи на планиране на научните изслед-вания по въпросите на половете, трябва да се положат уси-лия за привлича-не и подготвяне на повече жени -

научни изследователи.

XIII. Действия в национален мащаб

А. Национална политика и планове за действие. Там, където ръководните фигури са сериозно ангажирани с икономическия растеж, развитието на човешките ресурси, равенството и равнопоставеността на половете, задоволяването на здравните и особено на репродуктивно здравните нужди на населението, държавите успяха да постигнат трайна подкрепа в национален мащаб за осигуряване успех на програмите за населението и развитието. Населението и развитието са взаимосвързани и напредъкът в една от тези сфери може да предизвика подобрене в другата. Осъзнава се необходимостта от включване на тези, към които е насочено въздействието, в проектиране-то и по-нататъшното изпълнение на политиката, плановете, програмите и проектите, свързани с населението. Неправителствените организации и частният сектор са посочени като партньори в националните програми и политика. Законодателите могат да играят основна роля при създаването на местни закони за изпълнение на Програмата за действие, при разпределянето на съответните финансови ресурси, при отчитането на разходите и повишаването на обществената осведоменост. Основните цели са да бъдат въввлечени изборните представители на населението, напр. парламентаристите, и заинтересуваните групи и индивиди и да се изгради собствен капацитет и самочувствие за предприемане на съгласувани действия в национален мащаб.

Б. Управление на програмите и развитие на човешките ресурси. В документа правителства та се насърчават да повишават нивото на уменията и отчетността на мениджърите и другите лица, участващи в изпълнението, контрола и оценката на националните стратегии, политика, планове и програми за населението и развитието. Тенденцията за децентрализиране на властта в националните програми за населението и развитието изисква придобиването на нови умения, по-добри информационни и комуникационни системи и стратегии за повишаване и запазване на броя на обучените персонал, особено на жените. Призовават се правителствата да обърнат особено внимание на управлението на информационните системи за населението и развитието, фокусирани върху клиента, особено на програмите за репродуктивно здраве, обхващащи както правителствената, така и неправителствената дейност и предоставящи осъвременени данни за клиентите, разходите, инфраструктурата, достъпността на услугите и резултата от тях, както и за качеството им.

В. Мобилизиране и разпределение на човешките ресурси. Документът включва оценки на нивата на финансиране, необходими за задоволяване на нуждите на развиващите се страни и на страните с икономики в преход за периода 2000 - 2015 г, в областта на: репродуктивното здраве, включително семейното планиране; превенцията на болести, предавани по полов път и ХИВ/ СПИН/; събирането, анализа и разпространението на данни за населението и разработването на стратегия и изследвания. На базата на предишен опит експертите изчислиха, че изпълнението на програмите в тези области ще струва приблизително 17.0 милиарда долара през 2000 г, 18.0 милиарда долара през 2005 г, 20.5 милиарда долара през 2010 г и 21.7 милиарда долара през 2015 г. Според приблизителните изчисления до две трети от разходите ще продължават да се поемат от самите страни, някъде около една трета -от външни източници. Тези съотношения са различават значително между отделните региони и вътре в тях. За да се постигнат целите на социалното развитие и за да се изпълнят вече поетите междуправителствени ангажименти, се настоява правителствата да отчисляват нарастващ дял от разходите си за обществения сектор, акцентирайки по-специално върху изкореняването на бедността като условие за устойчивото развитие.

XIV. Международно сътрудничество

В настоящата глава се препоръчват действия за изясняване на взаимните отговорности на партньорите по програмата за развитие и стъпки за засилване на ангажираността, стабилността и междунационалната финансова помощ в областта на

населението и развитието. Стремехът е международното сътрудничество в областта на населението и развитието да съответства на националните приоритети в тази област. Изграждането на национален капацитет за това и внедряването на технологии и ноу-хау се сочат като основни цели на международното програмно сътрудничество.

Международната общност трябва да се стреми към постигане на уговорените 0,7 % от БНП за официална помощ за развитие (ОПР) и да положи усилия да увеличи дела за финансиране на програмите за населението и развитието с необходимите средства за осъществяване на задачите и целите на Програмата за действие. Следователно, едно жизнено важно и неотложно предизвикателство към международната дарителска общност е да превърне ангажимента си към задачите и количествените цели на Програмата за действие в съизмерими финансови приноси за населението в развиващите се страни и страните с икономики в преход. Като се вземе предвид мащабът на нуждите от финансови ресурси за националните програми за население и развитие, и ако се приеме, че страните - получателки ще могат и сами да натрупат достатъчни увеличения на вътрешни ресурси, необходимостта от приток на допълнителни ресурси от страните - дарителки ще бъде както следва: (в американски долари по курс за 1993 г); около 5.7 милиарда през 2000 г; 6.1 милиарда през 2005 г; 6.8 милиарда през 2010 г и 7.2 милиарда през 2015 г. Тези цифри включват нуждите на страните с икономики в преход от временно подпомагане за дейностите в областта на населението и развитието, с оглед на трудните икономически и социални проблеми, пред които са изправени в момента. Международната общност трябва да настоява пред донорските агенции да предоставят облекчения и допълнителни приоритети на финансирането на директните спонсорства за сътрудничество юг - юг. Страните - получателки трябва да използват ефективно международната помощ за дейности в областта на населението и развитието, така че донорите да бъдат мотивирани да се ангажират с нови ресурси за тези програми.

XV. Партньорство с неправителствения сектор

Първостепенната цел, поставена в тази глава е да се утвърди ефективно партньорство между правителствата, неправителствените организации, групи от местна общественост и частния сектор при обсъждането и решенията за организацията, изпълнението, координацията, контрола и оценката на програмите, свързани с населението, развитието и околната среда. Правителствата и междуправителствените организации трябва да включат НПО и групи от местната общественост в процеса на вземане на решения и така да улеснят НПО в приноса към разрешаване на проблемите на народонаселението и развитието, осигурявайки, по този начин, изпълнението на Програмата за действие.

Правителствата трябва да осигурят основни роли и участие на женските организации в проектирането и изпълнението на програмите за население и развитие. Включването на жените на всички нива, особено на управленско ниво, е от жизнено важно значение за осъществяването на целите и изпълнението на Програмата за действие. Правителствата и страните - донори трябва да дадат възможност на НПО и техните мрежи да запазят автономията си и да укрепят капацитета си чрез редовен диалог и консултации, подходящо обучение и дейности, насочени към слоеве от населението извън социалните мрежи, и така да играят по-голяма роля в партньорството.

Частният сектор, който се обсъжда в раздел Б, има важна роля в социалното и икономическото развитие, включително и в производството и предоставянето на услуги и стоки в областта на репродуктивното здраве, образованието и съответната информация, отнасяща се до програмите за населението и развитието. Целта е да се заздравят партньорството между правителствата, международните организации и частния сектор в откриването на нови области за сътрудничество. Необходимо е да се утвърди ролята на частния сектор в производството и разпространението на висококачествени контрацептиви, стоки и услуги в областта на семейното планиране и репродуктивното здраве. Секторът трябва да прецени как по-добре да сътрудничи на неправителствените

организации с идеална цел за широката им роля в обществото, съз-давайки и отработвайки механизми за канализира-не на финансовата и друга помощ към НПО и тех-ните асоциации.

XVI. Дейности след Конференцията

А. Дейности от национален мащаб. Готовността на правителствата, местните общности, неправителствения сектор, международната общност и др. да интегрират проблемите на населението във всички сфери на икономическата и социална дейност, в голяма степен ще подпомогне подобря-ването качеството на живот на всички и на бъде-щите поколения.

Широкообхватните международни, регионални, подрегионални, национални и местни подготвител-ни процеси съществено допринесоха за създаване на Програмата за действие. Много страни претър-пяха значително институционално развитие с цел да се задвижва националният подготвителен процес; обществените информационни и образо-вателни кампании задълбочиха обществената осведоменост, подготвиха се изчерпателни наци-онални доклади за Конференцията.

Действията след Конференцията трябва да се на-сочат към: осигуряване на политическа подкрепа за народонаселението и развитието; мобилизира-не на ресурсите; координиране и взаимна отчетност на усилията по прилагането на Програмата; реша-ване на проблемите и обмен на опит вътре в стра-ните и между тях; наблюдаване и отчитане на нап-редъка в изпълнението на програмата.

Изпълнението на Програмата за действие тряб-ва да бъде част от едно координирано усилие - резултат от важни международни конференции, включително МКНР, Световната конференция за здраве за всички, Световната конференция за образование за всички, Световната среща на високо равнище за децата, Конференцията за най - слабо-развитите страни, Конференцията на ООН за окол-ната среда и развитието, Международната конфе-ренция по хранене, Световната конференция за чо-вешките права, Глобалната конференция за ус-тойчиво развитие на развиващи се малки островни държави, Световната среща на високо равнище за социално развитие, Четвъртата световна конферен-ция за жените и Втората конференция на ООН за селищата (Хабитат II).

Настоява се правителствата, организациите в системата на ООН и НПО да разпрос-траняват ши-роко Програмата за действие и да търсят общест-вена подкрепа за нейните цели, задачи и дейности. Всички страни трябва да преценят как допълни-телно да доприне-сат за изпълнението на Програ-мата за действие, като се имат предвид разпоред-бите в глава XIII и XIV и икономическите ограни-чения, пред които са изправени развиващите се страни.

Настоява се всички страни да предприемат последващи действия в национален мащаб и да изградят механизми за отчетност и контрол, в пар-тньорство с НПО, обществе-ните групи, средствата за осведомяване и академичната общност, както и с подкрепата на парламентаристите. Международ-ната общност трябва да подпомогне правителства-та в организирането на последващи действия на на-ционално ниво, включващи осигуряване на възмож-ности за създаване на проекти и управлението на програми, както и отработване на механизмите за координация и оценка.

Настоява се правителствата да създадат или да разширят националните си бази дан-ни, които да мо-гат да се използват за измерване и оценка на нап-редъка в осъществя-ването на задачите и целите на МКНР. Настоява се всички страни редовно да оце-няват и пе-риодично да докладват за напредъка си, да очертават успехите, проблемите и пречките си. *Б. Дейности на местно и регионално ниво.* Изпълнението на програмата трябва да е съобразе-но със спецификата на местните и регионални стра-тегии и нужди. Регионалните комисии, организа-циите в системата на ООН на регионално ниво и другите съответни местни и регионални организа-ции трябва да участват активно в

координираното прилагане на Програмата. Настоява се правителствата и съответните организации да отработят механизмите за последваща активност. Трябва да се използват мултидисциплинарни експертни екипи при внедряването и последващите действия. Сътрудничеството при изграждане на собствен капацитет, споделянето и обмяна на информация и опит, ноу-хау и техническите експертизи трябва да се интензифицират с помощта на международната общност и в партньорство с НПО. Настоява се правителствата да засилят обучението и изследванията по народонаселението и развитието и ши-роко да разпространят научните констатации.

В. Дейности на международно ниво. Докато в някои страни част от ресурсите, необходими за изпълнението на програмата, могат да дойдат от преразглеждането на приоритетите, развиващите се страни и особено най - слабо развитите ще имат нужда от нови и допълнителни финансови ресурси от държавния и частния сектор, НПО и между-народната общност, включително концесии и финансова помощ, предоставяни на базата на надеждни и еднакви показатели, постъпващи по двустранни и многостранни канали и от НПО. Изпълнението на програмата изисква, в международен план, координиран подход и ясно разпределение на ангажиментите при провеждане на политиката, касаеща народонаселението и при оперативното сътрудничеството по проблемите на развитието, пълна координираност и детайлно планиране за мобилизиране на наличните ресурси.

Генералната асамблея трябва да организира редовно следене на изпълнението на Програмата за действие. Икономическият и социален съвет (ИСК) да утвърди интегриран подход и да осигури координация и ръководство на цялата система при контрола на изпълнението, както и да направи преглед на системата за отчитане на ООН.

По време на четиридесет и деветата сесия на Асамблеята и ИСК през 1995 г те ще направят преглед на ролите, отговорностите, мандатите и сравнителните предимства на междуправителствените организации и органите от системата на ООН, които се занимават с населението и развитието, за да може да се осигури ефективно изпълнение, контрол и оценка на дейностите по Програмата за действие; да се повиши ефективността на изпълнението и контролните дейности; да се осигури признание за съществуването на взаимовръзки между стратегическото планиране, научните изследвания, създаването на стандарти и оперативната дейност.

В контекста на Резолюция 48/162 на Генералната асамблея, необходимо е ИСК да разгледа съответните роли на органите на ООН, които се занимават с народонаселението и развитието, включително на Фонда на Народонаселението на ООН (ФООН) и Отдела за населението. В съответствие с Резолюция 48/162 Генералната асамблея на 49-та си сесия ще предложи учредяването на отделен Изпълнителен съвет на ФООН предвид извънредните административни, бюджетни и програмни ангажименти.

Настоява се генералният секретар на ООН да насърчи размяната на информация по въпросите на международното сътрудничество между различните органи на ООН, между-народните финансови институции, двустранните организации и агенции за оказване на помощ, необходима за редовно оценяване на нуждите на населението и развитието на страните, включително неотложните и временните нужди, и да осигури максимален достъп и ефективно използване на ресурсите. Специализираните агенции на ООН и свързаните с тях организации да активизират и съгласуват дейностите, програмите и средносрочните си стратегии с резолюциите на Конференцията; управляващите органи да оценят наново стратегиите си, програмите, бюджетите и дейностите от тази гледна точка.

Програмата за действие на Международната конференция за населението и развитието е одобрена с консенсус на 13 септември 1994 г, публикувана е в доклада на Конференцията (United Nations, Sales No. E.95.XIII.18) и е потвърдена от Общото събрание на ООН с резолюция 49/128 от 19 Декември 1994 г. Издание на Фонда на ООН за населението, United Nations, 1996 г.

Увод

По случай втората годишнина от Международната конференция за населението и развитието (МКНР) Фондът на Организацията на обединените нации за населението (ФНООН) с удовлетворение публикува това "джобно издание" на Програмата за действие на МКНР.

Конференцията, която се състоя в Кайро от 5 до 13 септември 1994 г., бе свикана под покровителството на Организацията на обединените нации и организирана от секретариат, съставен от Отдела за население към Секцията за икономическа и социална информация и анализ на политиките към Секретариата на ООН и МКНР. Това бе най-голямата в историята междуправителствена конференция по проблемите на населението и развитието, наброяваща 11 000 регистрирани участници, включващи правителства, специализираните агенции и организации от системата на Обединените нации, между-правителствени организации, неправителствени организации и представители на медиите.

Повече от 180 държави взеха участие в преговорите за подготовка на Програмата за действие в областта на населението и развитието през следващите 20 години. Програмата за действие, приета с акламации, подчертава интегралните и взаимно подсилващи се връзки между население и развитие. Тя е фокусирана върху задоволяването на нуждите на отделните жени и мъже и настоява за овластяването на жените като цел само по себе си и като ключов фактор за подобряване качеството на живота на всички хора.

В Кайро международната общност постигна консенсус по три количествени цели за постигане през следващите 20 години: намаление на смъртността при новородените деца, децата и майките, осигуряване на всеобщ достъп до образованието, особено за момичетата, и осигуряване на всеобщ достъп до пълния диапазон на репродуктивните здравни грижи и услугите по семейно планиране.

Програмата за действие дава оценки за необходимите нива на националните ресурси и международната помощ и призовава правителствата да направят тези ресурси достъпни. Програмата е изградена въз основа на Плана за действие за световното население, приет на Конференцията за световното население, състояла се в Букурещ през 1974 г., както и върху препоръките на Международната конференция за населението, състояла се в гр. Мексико през 1984 г.

Приемането на Програмата за действие отбеляза началото на нова ера на ангажираност и готовност от страна на правителствата, международната общност и гражданското общество да интегрират загрижеността по демографските проблеми във всички икономически и социални дейности. Впечатляващ прогрес бе постигнат през последните две години по реализацията на препоръките на Програмата за действие.

Наша колективна задача е да засилим и разширим подобни инициативи, за да постигнем целите на Програмата за действие; така сегашните и бъдещи поколения ще се радват на по-добро качество на живота.

Д-р Нафис Садък

Изпълнителен директор

ЧАСТ ПЪРВА

Глава I.

Преамбюл

1. Международната конференция за населението и развитието от 1994 г. се провежда в решаващ момент в историята на международното развитие. При растящото признание на взаимната зависимост между световното население, развитието и околната среда, никога не е имало толкова добра възможност да се приемат подходящи макро- и социо-икономически политики за подпомагане устойчивия икономически растеж в контекста на устойчивото развитие във всички страни и да се мобилизират човешките и финансови ресурси за глобално решаване на проблемите. Никога досега световната общност не е разполагала с толкова много ресурси, толкова много знания и толкова мощни технологии, които, ако бъдат пренасочени по правилен начин, могат да благоприятстват икономическия растеж и устойчивото развитие. Независимо от това ефективната употреба на ресурси, знания и технологии се обуславя от политическите и икономически пречки на национално и международно равнище. Поради това, макар достатъчно ресурси да са били достъпни от доста време насам, тяхната употреба за социално справедливото и екологично ненарушеното развитие е било ограничено в сериозна степен.

2. Светът претърпя дълбоки промени през последните две десетилетия. Значителен прогрес бе постигнат в множество важни за човешкото благополучие области благодарение на национални и международни усилия. Обаче развиващите се страни все още са изправени пред сериозни икономически трудности и неблагоприятна международна икономическа среда и в много страни броят на хората, живеещи в абсолютна бедност, е нараснал. Из света много от основните ресурси, на които ще разчитат бъдещите поколения за своето оцеляване, се изчерпват и все повече се влошава състоянието на околната среда под натиска на неустойчиви схеми на производство и консумация, безпрецедентен демографски растеж, широко разпространена и постоянна бедност и социално и икономическо неравенство. Екологичните проблеми, като промяната на глобалния климат, до голяма степен обусловена от неустойчиви схеми на производство и консумация, идват като допълнителна заплаха за благополучието на бъдещите поколения. Расте глобалният консенсус относно нуждата от засилено международно сътрудничество по въпроса за населението в контекста на устойчивото развитие, за което се дава рамка в Програма 21 (Доклад на Конференцията на ООН за околната среда и развитието, Рио де Жанейро, 3-14 юни 1992 г.). Много бе постигнато в това отношение, но още повече трябва тепърва да се направи.

3. Световното население понастоящем се изчислява на 5.6 милиарда души. Макар че темпът на растеж намалява, абсолютният прираст се увеличава, като понастоящем надхвърля 86 милиона души на година. Годишните прирасти на населението вероятно ще останат над 86 милиона до 2015 г.

4. През оставащите 6 години на това решаващо десетилетие, народите на света чрез своите действия или бездействия ще изберат между набор от алтернативни варианти на демографско бъдеще. Ниският, средният и високият вариант на демографските прогнози, подготвени от ООН за следващите 20 години, се простират в диапазона между ниска степен от 7.1 милиарда души, средна степен от 7.5 милиарда и висока степен от 7.8 милиарда. Разликата от 720 милиона души за краткия промеждутък от 20 години надхвърля броя на населението на африканския континент. За по-далечното бъдеще прогнозите се разминават още по-значително. Прогнозите на ООН за 2050 г. се колебаят от 7.9 милиарда като ниска степен през 9.8 милиарда като средна степен и до 11.9

милиарда като висока степен. Осъществяването на целите, съдържащи се в сегашната 20-годишна Програма за действие, които се отнасят до много от фундаменталните предизвикателства пред цялата човешка общност по отношение на населението, здравеопазването, образованието и развитието, би довело до демографски растеж през този период и отвъд него на нива под средните проекции на ООН.

5. Международната конференция за населението и развитието не е изолирано събитие. Нейната Програма за действие се основава на значителния международен консенсус, който еволюира от времето на Световната конференция за населението, състояла се в Букурещ през 1974 г., и Международната конференция за населението в гр. Мексико през 1984 г. – консенсусът е по това, че трябва да се разглеждат по-широките проблеми на отношения между населението, устойчивия икономически растеж, устойчивото развитие и напредъка в образованието, икономическия статус и овластяването на жените. Конференцията от 1994 г. специално получи по-широк мандат относно проблемите на развитието, отколкото имаха предишните конференции за населението, което отразява растящото осъзнаване на факта, че размерът на населението, бедността, схемите на производство и консумация и околната среда са толкова тясно взаимосвързани, че никое от тях не може да бъде разглеждано отделно от другите.

6. Международната конференция за населението и развитието е приемник и доразвива други важни международни дейности и нейните препоръки трябва да поддържат, да са логически свързани със и основани на споразуменията от следните срещи:

- (а)** Световната конференция за преглед и оценка на достиженията на Десетилетието на ООН за жените: равенство, развитие и мир, състояла се в Найроби през 1985 г.;
- (б)** Световната среща на върха за децата, състояла се в Ню Йорк през 1990 г.;
- (в)** Конференцията на Обединените нации за околната среда и развитието, състояла се в Рио де Жанейро през 1992 г.;
- (г)** Международната конференция по изхранването, състояла се в Рим през 1992 г.;
- (д)** Международната конференция за човешките права, състояла се във Виена през 1993 г.;
- (е)** Международната година на коренните народи в света, 1993 г., която се очаква да доведе до Международно десетилетие на коренните народи в света;
- (ж)** Глобалната конференция за устойчивото развитие на малките островни развиващи се държави, състояла се в Барбадос през 1994 г.
- (з)** Международната година на семейството, 1994 г.

7. Резултатите от Конференцията са тясно свързани със и ще допринесат съществено за други важни конференции, които ще се състоят през 1995 и 1996 г., като Световната среща на върха за социалното развитие, Четвъртата световна конференция за жените: Действие за равенство, развитие и мир, Втората конференция на Обединените нации за човешките селища (Хабитат II), разработването на Дневния ред за развитие, както и празнуването на петдесетгодишнината на Обединените нации. Тези събития се очаква да подчертаят още повече призива на Конференцията от 1994 г. за по-големи инвестиции в хората и за един нов дневен ред за действие за овластяването на жените с оглед осигуряване на пълното им участие на всички нива в социалния, икономически и политически живот на техните общности.

8. През последните 20 години много части на света са претърпели забележителни демографски, социални, икономически, екологични и политически промени. Много страни са постигнали съществен напредък в разширяването достъпа до родилното здравеопазване и в намаляване ръста на раждаемостта, както и в намаляване смъртността и повишаване нивата на образование и доходи, включително напредък в образователния и икономически статус на жените. Макар че напредъкът през последните две десетилетия

в области като засилената употреба на противозачатъчни средства, намаляването на майчинската смъртност, реализирането на плановете и проектите за устойчиво развитие и засилени образователни програми, дава основания за оптимизъм относно успешното реализиране на сегашната Програма за действие, остава още много да се направи. Светът като цяло така се е променил, че се откриват значими нови възможности за решаването на проблемите на населението и развитието. Сред най-важните са големите промени в нагласите сред народите на света и техните водачи по отношение на репродуктивното здраве, семейното планиране и нарастването на населението, които водят, между другото, до ново всеобхватно понятие за репродуктивно здраве, включително семейно планиране и сексуално здраве, така както те са дефинирани в настоящата Програма за действие. Особено обнадеждаваща тенденция е засилването на политическия ангажимент на много правителства в посока към демографски ориентирани политики и програмите за семейно планиране. В това отношение устойчивият икономически растеж в контекста на устойчивото развитие ще засили способността на страните да посрещнат натиска на очаквания демографски растеж, ще улесни демографския преход в страни, където има дисбаланс между демографските темпове и социалните, икономически и екологични цели и ще позволи балансирането и интегрирането на демографското измерение в други политики, отнасящи се до развитието.

9. Целите и действията на настоящата Програма за действие по отношение на населението и развитието са насочени колективно към критичните предизвикателства и взаимосвързаности между населението и устойчивия икономически растеж в контекста на устойчивото развитие. За да изпълнят задачите си, ще е необходима адекватна мобилизация на ресурсите на национално и международно ниво, както и нови и допълнителни ресурси за развиващите се страни, получени чрез всички налични механизми за набавяне на фондове, включително от многостранни, двустранни и частни източници. Финансовите ресурси са нужни и за засилване на капацитета на националните, регионални, подрегионални и международни институции да осъществят Програмата за действие.

10. През следващите две десетилетия вероятно ще има преход на селско население към градски райони както и продължаващи високи нива на миграциите между страните. Тези миграции са важна част от икономическите трансформации в света и поставят сериозни нови предизвикателства. Ето защо тези проблеми трябва да намерят по-видно място в политиките за население и развитие. Към 2015 г. се очаква почти 56% от световното население да живее в градски райони – за сравнение съответният процент е под 45 през 1994 г. Най-бързите темпове на урбанизация ще се случат в развиващите се страни. Градското население на развиващите се райони е било само 26% през 1975 г., но се очаква да нарасне до 50 % през 2015 г. Тази промяна ще доведе до голямо напрежение за съществуващите социални служби и инфраструктурата, която в голяма степен няма да може да се разраства със същите темпове като урбанизацията.

11. По-интензивни усилия ще са нужни през следващите 5, 10 и 20 години в цяла редица дейности по населението и развитието, като имаме предвид решаващия принос, който ранната стабилизация на световното население би направила за постигане на устойчиво развитие. Настоящата Програма за действие обхваща всички тези проблеми и още други в една широка и единна рамка, предвидена да подобри качеството на живота на сегашното население на света и на бъдещите поколения. Препоръките за действие са в духа на консенсус и международно сътрудничество; отчита се, че формулирането и реализацията на политики, отнасящи се до населението, е грижа на всяка отделна страна и трябва да се извършва при пълно съобразяване с различието на религиозни и морални ценности, култури и философски убеждения на всеки народ, както и със споделените но диференцирани отговорности на всички народи в света за общото им бъдеще.

12. Настоящата програма за действие препоръчва на международната общност един набор от важни цели относно населението и развитието, както и количествени и

качествени цели, които са взаимно подкрепящи се и са от решаващо значение за постигането на тези цели. Някои от целите са следните: постигане на устойчив икономически растеж в контекста на устойчивото развитие; образование, особено за момичетата; равенство и справедливост между половете; намаляване смъртността при невръстните деца, децата и майките; и осигуряване всеобщ достъп до репродуктивни здравни услуги, включително семейно планиране и сексуално здраве.

13. Много от количествените и качествени цели на настоящата Програма за действие очевидно изискват допълнителни ресурси, някои от които биха се получили чрез пренареждане на приоритетите на индивидуално, национално и международно ниво. Обаче никое от необходимите действия – нито пък всички те, взети в комбинация – не са скъпоструващи в контекста на сегашното глобално развитие или военните разходи. Някои от действията биха се нуждаели от малко или никакви допълнителни финансови ресурси, доколкото предполагат промени в стила на живот, в социалните норми или в правителствените политики, които могат до голяма степен да се постигнат и поддържат чрез повече граждански действия и политическо ръководство. Но за да бъдат посрещнати нуждите от онези действия, които наистина изискват повече разходи през следващите две десетилетия, допълнителни ангажименти трябва да поемат и развиващите се, и развитите страни. Поемането на такива разходи ще е особено трудно за развиващите се страни и за някои страни с икономики в преход, които изпитват силни ресурсни ограничения.

14. Настоящата Програма за действие отчита, че през следващите 20 години не се очаква правителствата да постигнат целите на Международната конференция за населението и развитието със свои собствени усилия. Всички членове и групи на обществото имат правото и дори задължението да играят активна роля в усилията за постигане тези цели. Повишеното ниво на интерес, проявен от неправителствените организации, първо в контекста на Конференцията на ООН за околната среда и развитието и на Световната конференция за човешките права, а сега и при тези разисквания, отразява важните и в много случаи бързи промени в отношенията между правителствата и различните неправителствени институции. В почти всички страни нови партньорства възникват между правителството, бизнеса, неправителствените организации и общностните групи, а това ще има пряко и положително значение за реализацията на настоящата Програма за действие.

15. Международната конференция за населението и развитието не създава никакви нови международни човешки права, а утвърждава прилагането на всеобщо признатите стандарти за човешки права към всички аспекти на демографските програми. Тя също така предлага последната възможност през двадесети век за международната общност колективно да се занимае с критичните предизвикателства и взаимовръзки между население и развитие. Програмата за действие ще изисква установяването на обща почва, при пълно зачитане на различията в религиозните и морални ценности и в културния контекст. Въздействието на тази Конференция ще се измерва според силата на специфичните ангажименти поети тук и произтичащите от тях действия за изпълнението им, което е част от едно ново глобално партньорство между страните и народите на света, основано на чувството за споделена но диференцирана отговорност едни към други и към нашия планетарен дом.

Глава II.

Принципи

Осъществяването на препоръките, съдържащи се в Програмата за действие, е суверенно право на всяка страна; то става в съответствие с националните закони и приоритетите на развитието, при пълно уважение към различните религиозни и морални ценности и културни особености на народа и в съответствие с универсално признатите

международни човешки права.

Международното сътрудничество и универсалната солидарност, водени от принципите на Устава на Обединените нации и в дух на партньорство, са решаващи за подобряване качеството на живота на народите в света.

Заемайки се с мандата на Международната конференция за населението и развитието и с общата ѝ тема – взаимовръзките между населението, устойчивия икономически растеж и устойчивото развитие – и в своите разисквания участниците се ръководеха и ще продължат да бъдат ръководени от следния набор от принципи:

Принцип 1

Всички човешки същества се раждат свободни и равни по достойнство и права. Всеки има право да се ползва с правата и свободите, изложени в Всеобщата декларация за правата на човека, без оглед на каквито да било различия като расова принадлежност, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, имущество, произход или друго положение. Всеки има право на живот, свобода и лична сигурност.

Принцип 2

Човешките същества са в центъра на загрижеността за устойчиво развитие. Те имат право на здравословен и продуктивен живот в хармония с природата. Хората са най-важният и ценен ресурс на всяка нация. Страните трябва да обезпечат такива условия, че всички индивиди да имат възможност да постигнат максимума от своя потенциал. Те имат право на адекватен стандарт на живот за себе си и за своите семейства, включително адекватна храна, облекло, жилище, вода и хигиена.

Принцип 3

Правото на развитие е универсално и неотменимо право и представлява интегрална част от фундаменталните човешки права; човешката личност е централен субект на развитието. Докато развитието улеснява упражняването на всички права, липсата на развитие не бива да бъде използвано като оправдание за ограничаването на международно признатите човешки права. Правото на развитие трябва да се изпълнява, така че справедливо да задоволи нуждите на сегашните и бъдещи поколения по отношение на демографските показатели, развитието и екологията.

Принцип 4

Крайъгълен камък на програмите за населението и развитието са утвърждаването на равенството и справедливостта между половете, овластяването на жените, премахването на всякакви видове насилие върху жени и обезпечаването на възможността жените да контролират своята фертилност. Човешките права на жените и на децата от женски пол са неотменима, интегрална и неразделна част от универсалните човешки права. Пълното и равнопоставено участие на жените в гражданския, културния, икономическия, политическия и социалния живот на национално, регионално и международно равнище и премахването на всички форми на дискриминация, основана на пол, са приоритетни цели на международната общност.

Принцип 5

Целите и политиките, свързани с населението, са интегрална част от културното, икономическо и социално развитие, главният смисъл на които е да подобри качеството на живота на всички хора.

Принцип 6

Устойчивото развитие като средство за осигуряване на човешкото благополучие и справедливо споделено от всички хора в настоящето и бъдещето, изисква взаимовръзките между население, ресурси, околна среда и развитие да бъдат изцяло признати, правилно управлявани и доведени до хармоничен и динамичен баланс. За да постигне устойчиво

развитие и по-високо качество на живота за всички хора, държавата трябва да намали и премахне неустойчивите схеми на производство и консумация и да подпомага подходящи политики, включително демографски политики, за да отговори на нуждите на сегашните поколения, без да компрометира възможността бъдещите поколения да задоволяват своите нужди.

Принцип 7

Всички държави и всички народи ще си сътрудничат в съществената задача - изкореняване на бедността като необходимо изискване за устойчиво развитие, за да се намалят несъответствията между стандартите на живот и да се отговори по-добре на нуждите на мнозинството хора на света. На специфичните ситуации и нужди на развиващите се страни, особено на най-слабо развитите, трябва да бъде отделено специално приоритетно внимание. Страните с икономики в преход, както и всички други страни, трябва да бъдат напълно интегрирани в световната икономика.

Принцип 8

Всеки има право да се радва на най-високия достижим стандарт на физическо и душевно здраве. Държавите трябва да взимат всички подходящи мерки за да осигурят, на основата на равенството между мъжете и жените, универсален достъп до здравни услуги, включително до тези, свързани с репродуктивното здравеопазване, което включва семейното планиране и сексуалното здраве. Репродуктивните здравни програми трябва да осигурят най-широк диапазон на услуги без каквато и да било форма на принуда. Всички семейни двойки и индивиди имат основното право да решават свободно и отговорно какъв брой деца ще имат и през какви интервали от време, и да получат необходимите за това информация, образование и средства.

Принцип 9

Семейството е основна единица на обществото и като такава трябва да бъде подсилено. То има право да получава всеобхватна защита и подкрепа. В различните културни, политически и социални системи съществуват различни форми на семейство. Бракът трябва да се сключва със свободното съгласие на бъдещите съпрузи, а мъжът и жената трябва да са равни партньори.

Принцип 10

Всеки има право на образование, което трябва да бъде насочено към пълното развитие на човешките ресурси и на човешкото достойнство и потенциал, при особено внимание за жените и децата от женски пол. Образованието трябва да бъде замислено така, че да засилва уважението към човешките права и основни свободи, включително тези, свързани с населението и развитието. Зачитането на интересите на детето трябва да бъде ръководен принцип на отговорните за неговото образование и ръководство; такава отговорност носят на първо място родителите.

Принцип 11

За всички държави и семейства децата трябва да бъдат възможно най-главен приоритет. Детето има право на стандарт на живот, подходящ за неговото благополучие, право на възможно най-високите стандарти на здраве и право на образование. Детето има право да получава грижи, ръководство и подкрепа от родителите, семействата и обществото и да бъде защитено чрез съответни законодателни, административни, социални и образователни мерки от всички форми на физическо или душевно насилие, нараняване или злоупотреба, пренебрегване или пренебрежително отношение, малтретиране или експлоатация, включително от това да бъде обект на продажба, трафик, сексуална злоупотреба и трафик на неговите телесни органи.

Принцип 12

Страните, приемащи документирани мигранти, трябва да осигурят подобаващо третиране и адекватни социални услуги за децата и техните семейства и да осигурят

физи-ческата им безопасност и сигурност, като се имат предвид специалните условия и нужди на страните, особено на развиващите се страни, които се опитват да постигнат тези цели или да удовлетворят тези изисквания относно мигрантите без документи, съобразно разпоред-бите на отнасящите се за тези случаи споразумения и международни правни инструменти и документи. Страните трябва да гарантират на всички мигранти всички основни човешки права, така както са включени във Всеобщата декларация за правата на човека.

Принцип 13 Всеки човек има право да търси и да се ползва в други страни от убежище от преследване. Държавите имат задължения относно бежанците, така както са изложени в Женевската конвенция за статута на бежанците и Протокола от 1967 г. на тази конвенция.

Принцип 14

Като взимат предвид нуждите относно демографията и развитието на коренните народи, държавите трябва да признават и подкрепят тяхната идентичност, култура и интереси и да им дават възможност да участват пълноценно в икономическия, политическия и социалния живот на страната, особено когато тяхното здраве, образование и благополучие са засегнати.

Принцип 15 Устойчивият икономически растеж в контекста на устойчивото развитие и социалния прогрес, изисква растежът да бъде положен на широка обществена основа, като се предлагат равни възможности на всички хора. Всички страни трябва да признаят своите общи, но диференцирани отговорности. Развитите страни признават своята отговорност в международния стремеж към устойчиво развитие и трябва да продължат да усъвършенстват усилията си за подкрепа на устойчивия икономически растеж и на стесняване на дисбалансите по начин, който ще бъде от полза за всички страни, особено за развиващите се страни.

Index

Chapter 1 : Програма за действие на Международната конференц.	р. 1
Chapter 2 : Програма за действие, приета от Международната ко..	р. 22
Съдържание	р. 30